

елінде болып жатқан өзгерістер де ойға қалдырмай қоймайтын. Ол шығарамаларында ұлы адамдардың өзі ұлттық мәселе болсын, қоғамдық мәселе болсын, ешқандай мәселені күштеу жолымен шеше алмайтынын меңзейді. Бұл әңгімелері өз уақытындағы қатыгездік пен зорлық-зомбылыққа жауап есебінде еді.

Ба Цзинь Лу Синьнің «Кішкене оқиға» әңгімесіне ұқсас жазбасында көшеде болған жағдай жайлы баяндайды. Әкесі мен қарны аш бала жол жиегінде отырып, жарылған оржапырақ пен мыжылған қызанақ сатып отырады. Бірақ оларға ешкім қарағысы да келмейді. Бірақ кенет ұзақ күттірген сатып алушы келіп саудаласа бастайды. Сол сәтте-ақ полицей пайда болып, бәрінің астаң-кестеңін шығарады. Еркектің осы адамға ғана сауда жасауын рұқсат беруін өтінген жалыншына полицей пысықырып та қарамай, қайта бұлқан талқан болып ашуланады. «Өтініш жасаудың орнына, күзіреті орынға сүйрей жөнелмегеніне рақмет айт!» деп ақырады. Қалған-құтқан жемістерін алып, сатушылар кетеді. Теңіздің жағасында әкесі ұлымен қош айтысып, үйіне жібереді де, өзі толқынға кіріп жоқ болады.

Мұнда Лу Синь әңгімесін көп нәрсе еске салады. Тақырыптың өзі айтып тұрғандай, «кішкене» оқиғаның ұқсастығы бірден көзге ұрады. Адам мен заң - мәселені шешудің жолы. Бірақ Ба Цзинь әңгімесінің айырмашылығы да көп. Лу Синь кейіпкеріне сыртынан ғана қараса, Ба Цзинь кейіпкермен бірге сезімге беріледі. Ба Цзинь болашақтың өсіп келе жатқан ұрпақ қолында екенін анық білдіреді. Осы айырмашылықтардан Ба Цзиньнің шығармашылық тұлғасының қалыптасқанын байқаймыз.

Ба Цзиньде халық Лу Синьдегідей жеке әрекет етуші жақ ретінде жиі бой көрсетеді. Жазушылар халық туралы сөз қозғағанда жылылық пен сүйіспеншілік лебі еседі. Ба Цзинь халықты негізінен қызмет етушілер бейнесінде ұсынады.

Кейде халық ретінде адамды сабап жатқанда керемет көрініс көргендей ауыздарын ашып қызықтайтын топ та болы мүмкін. Мұндай жапы көпшілікті суреттеу Лу Синьнің «Дәрі» немесе «Көпшілікке көрсету» шығармаларына ұқсады.

Жалпы, екі жазушы да портрет жасаудың шебері. Бірақ осы екі қаламгердің шығармашылығын салыстырар болсақ, Лу Синь портретінің әлеуметтікке жақын екенін, ал Ба Цзинь кейіпкерлерінің психологиялық жақтарына мән берілетінін мойындау керек.

Ба Цзиньді шаруалар тақырыбы қызықтырғанымен, кейіпкерлері көбіне көп оқыған, әулетті отбасынан шыққан білікті адамдар болатын. Дегенмен, басты кейіпкері ретінде жастарды айту керек. Оның махаббат, неке және әйел тақырыбына көбірек көңіл бөлетіні де содан шығар /2, 11-17/.

Ба Цзинь шығармаларына антифеодалдық бояу, феодалдық қоғамы аямай сынау анық көрінеді. Ба Цзиньнің сезімталдығы оны сезім мәселесінде ізденуге итермелейді. Солай Цао Сюэцинге келеді. «Қызыл сарайдағы түс» романының әсері әсіресе «Отбасы» романында айқын сезіледі.

Ба Цзинь өзінің суреткерлік қырын аша алды. Оның ешкімге ұқсамайтын өзіндік жазу мәнері жеке тәжірибе, өмірден алған сабақ нәтижесінде қалыптасты.

1. 徐绍建 大学语文导读 武汉大学出版社 2003 年 344 页
2. 王自立 中国现当代学 (上册) 高等教育出版社 2006 年 548 页
3. 王自立 中国现当代学 (下册) 高等教育出版社 2006 年 502 页
4. 胡达什. 萨伴什 中国现当代学 (上册) 伊犁师范学院出版社 1999 年
5. 胡达什. 萨伴什 中国现当代学 (下册) 伊犁师范学院出版社 1999 年 388 页

3. Юсупхан

БА ЦЗИННІҢ «ОТБАСЫ» РОМАНЫНДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК-ҚОҒАМДЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРДІҢ КӨРІНІС ТАБУЫ

1928 жылдың соңына қарай Ба Цзинь үйіне оралар алдында өз елінің солтүстігі мен оңтүстігін аралап, тамаша пейзажды жерлеріне саяхаттайды.

«Тек өз тәжірибеңде ғана елдің сондай керемет екенін сезінесің, өмірге деген көзқарасыңды тек елді аралап, көріп, халықтың жағдайын көргенде ғана түсінесің» /2, 11-25/.

30-жылдары дарынды жазушы Ба Цзиньнің қаламының ұштанған кезі еді. Бұл жазушының солқанат жазушылар одағымен қарым-қатынас ұстаған кезімен түйіседі, одақты революциялық қозғалысты, революциялық әдебиетті қолдаған, сол туралы жазған атақты жазушылар Лу Синь мен Цюй Цюбо бастаған еді. Аталған ұйымға тербеліп тұрған жас ақын жазушылар, төртінші

мамыр қозғалысына қатысқан жастар, тағы да елінің тәуелсіздігі үшін күрескен адамдар болды. Коммунистік партия қол астындғы аталмыш ұйым 1936 жылға дейін жұмыс жасап отырды, сонан соң өз жұмысын тоқтатты. Алты жыл ғұмырында солқанат жазушылар одағы көптеген революциялық еңбектер, көптеген жазушы, ақын, аудармашылар, сыншылар отрядтарын қалыптастырды. Бұл ұйымның еңбегіндегі басты нәтижелері жас сыни көзқарастағы реалистік әдебиетті қалыптастырды. Шетел империалистеріне жағымпазданған реалистік емес әдебиетпен күресті.

Ба Цзиньді коммунистік партияның құрамында қалған жазушыларға жатқызуға болады. Бірақ, елдегі жағдайды бағалап, баяндап отырды. Өзі коммунистік режимде жүрсе де, дегенмен оның қалам тартқаны демократиялық сарын болды. Халық жазушысы ретінде ол елдің жағдайын өз шығармаларында көрсетіп отырды. Шындықпен күресті. Барлығына демократиялық құқық керектігін ашып айтты. Бұл Ба Цзиньнің әдебиетші әрі қоғам қайраткері ретінде жалындап тұрған тұсы еді.

«1931 жыл өтті. Өзіме де түсініксіз бір жылымды тек шығармашылыққа арнадым. Күні мен түні мені халыққа деген ыстық сезім ерітіп отырады. Көз алдымда көптеген өкінішті сәттер елестейді. Халқымның қиын өмір сүріп жатқаны, өзімнің де... Менің қалам алып ақ қағаз бетіне жазуыма себепші болғанда солар... мен тоқтамай жаза бердім, денсаулығымның нашарлағанын, шаршағанымды сезбедім. Күндіз түні жазумен айналыстым. Өмірім тек осы ақ қағаз бетінде ғана секілді болып көрінді. Өмірім бір қалыпты: бос бөлме, Алдыңда кітапқа, газет, басқа да шығармаларға толы үстел, жанымда терезе, диван, арқасы жоқ орындық. Өолдарым тез ақ қағаз бетінде қимылдайды. Менің қолым барлық адамдардың қайғы шерін жалғыз өзі жазатындай тез қимылдай береді. Мен өзімді де, қоршаған ортаны ұмытып кеттім... Мен жазу машинасына айналдым... Бірақ, тек шабыттана жаздым» /2, 20-24/.

Осы жылдары Ба Цзинь «Әдебиет науқаны» («Вэньцзи юэкан») атты журнал шығарған. Ол журнал көптеген атақты жазушылардың басын біріктірген болатын. Солардың ішінде Цао Юй, Цао Мин тағы басқа атақты жазушылар, сыншылар, әдебиеттанушылар болды.

1935 жылдан бастап әлемнің классикалық және қытайдың әйгілі шығармаларын басып шығаратын «Мәдени өмір» (Вэнхуа шжнхуо чу баньшэ) атты баспахананың жетекшісі болды. Тек таң қалдырары Ба Цзинь екі онжылдықта көптеген іс атқарды. Шығармаларының ең жемістісі, атақтысы отызыншы жылдары жазылған

«Жанұя» (1931) романы, «Қарқынды ағымдар» атты трилогиясының бірінші кітабы. Оған тағы да «Көктем» (1939), «Күз» (1940) романдары енген.

Қытайдың өмір сүру салты феодалдық ескілікке сүйенген. Конфуций ілімімен көп ғасырлық салт дәстүрге сүйене отырған ескілік, қытай отбасыларындағы басты мәселе. Оның қабырғасын сөгу өте қиын істердің бірі, өйткені діни ілімдердің қытайлар балаларына кішкентай кезінен бастап санасына сіңіріп тастайды. Үй қабырғаларында кім не істеу керек екендігі туралы ережелер ілініп тұратын болған. Ол отбасы басшысының баласының, келінінің, немерелерінің, барлық отбасы мүшелерінің ережелері. Яғни әркім өз орнын білу керектігін түсіндіретін заңдар жинағы. Оны олар күн сайын таңертең дұға секілді қайталап отырулары керек болатын. Қандай жағдай болмасын, барлығы бәрі ережеге бағынатын. Ережелерді барлығы сақтауға тиіс болды. «Үлкен отбасы» кішкене отбасылардан құралған. Ағайынды адамдар отбасындағы жағдалардың барлығы әулеттегі үлкен адамның айтуы бойынша шешіліп отырған.

Бұл отбасылардың моральді кодексі, Конфуций ілімі этикетіне сәйкестеніп жасалып отырды. Конфуцийдің көмегімен басқа да қытайдағы діндер даосизм және буддизм арқылы отбасы мүшелері халықты алақанында ұстады. Саяси өмірге араласудан алшақтатты. Адамдар арасында кішінің үлкенге бағынышты болуы, баланың (қай жаста болмасын) әкеге бағынуы, қызметшінің императорға бағынышты болуы халықтың саяси көзқарасының өсуіне жол бермеді. Бұл діни көзқарас қытай қоғамында адамдардың жиіркенішін тудырды. Ата анасының орнын балалар өз жандарын құрбан етуге әзір болды, мұның бәрі сол діни ілімнен туындаған қасіретті салдарлар болатын. Адамдардың рухани азуы, жалғандық, жетпіс жастағы қария бала киімін киіп, өз ата-анасының көңілін көтерді. «Дәл қазір осылай өмір сүріп жатырмыз» деген дамшы сезім қалыптасады. Ата анасы қайтыс болғаннан кейінгі үш жылды қаралы жыл деп есептеген. Көптеген діни рәсімдердің орындап, құрбандық шалған /2, 28-29/.

Конфуций ілімін жалғастырушы жастар өмірінде болашақты ойлау емес, ескілікті сақтау ғана болды. Мұның бәрі елдің саяси мәдени азуына әкеліп соқты. Жастардың санасында тек қалыптасқан стереотип қана болып, жаңашалну, келешекке ұмтылу деген талпыныстар болған жоқ. Қытай әлем елдерімен салыстырғанда әлдеқайда артта қалды.

Конфуцийшілдік діни салт-сананың арқасында жастар тек қарттардың көшірмесі ғана болды. Яғни, алға ұмтылу, келешекті ойлау,

жарқын болашаққа талпыну деген ой болған жоқ.

Құқысы аяққа тапталған әйелдер жағдайы өте қиын еді. «Салт дәстүрсіз ештеңені қабылдауға болмайды, сат дәстүрден тыс ештеңе тыңдауға болмайды, салт дәстүрсіз ештеңе айтуға болмайды, салт дәстүрсіз қимылдауға болмайды» Бұл үзінді Конфуцийдің Тұжырым деген трактатынан алынған.

Әйелдерді «Әйел кейіпкерлер өмірбаяны» арқылы тәрбиледі. Ол жерде қытай әйелінің не істеу керек, не істемеу керек екендігі анық көрсетіліп отырды. Аталған кітаптарда қытай әйелінің қай жерде, қандай орында болуы керектігі нақты түсіндірілді. Егер әйелдің бөтен еркектің қолына тиер болса, ол өзінің қолын шауып тастауы керек болған. Егер император сарайында өрт шығып, императордың екінші әйелі сарай ішінде қалып қойса, ол әйел құтқарылмаса, құтқарушы әйел сарай ішінде бірге өрттенуі керек, немесе этикет бойынша император әйелін құтқармай оның шығуына рұқсат болмады. Әкесінің күлін суға тастан қыз әкесіне деген құрметін көрсекен болып есептеледі.

1949 жылға дейін Қытайдағы үйлену тойы екі жастың махаббаты емес, екі отбасы үлкендерінің келісімі бойынша өтетін. Отау құрғызу жеңгетайлардың ісі болды. Екі жастың тілектері не өтініштері ескерілмеді. Кімнің тағдыры үзілгелі жатқаны туралы ешкім бас қатырған да жоқ. Күйеу мен қалыңдық бір-бірін алғаш рет «бақыт» деген жазуы бар қызыл паланкінде алып келген кезде ғана көрген. Ол қызды мұнда керемет «бақыт» күтіп тұрды. Қыз осы бақытты өмір бойы көз жасымен жуып өтетін болған.

Бұл әдеп ғұрыптар атадан балаға мирас болып қалып отырды. Ата бабалалар салтын ұстану барлығына бірдей міндет деп есептелді. Бабасынан атасына, одан соң үлкен ұлға, одан үлкен ұлдың баласына мұра болып қала берді. Отбасында ұл баланың болмауы (әдеп ғұрыптар және рәсімдерді орындайтын ұрпақ болмайды) үлкен қайғы-қасірет болды. Бұл жағдайды отбасы мүшелері Аспанның қарғысы деп есептеді.

Әдеп ғұрыпты сақтай отырып өмір сүрі көп қаржыны талап етті. Мәселен: өлім, үйлену, мұрагерлердің үниеге келуі бәрі бір мезгілде келсе, дәулетті отбасының өзін біраз таралатып кететін. Бұл отбасылар өркениеттет алшақта өмір сүрді. Сындай отбасыларды «Қытай қорғаны» басқа да өмір салтын ұстаушылардан сақтап, қорғап тұрды. Мұндай жайттар жиырма-сыншы ғасырдың 20-жылдарына дейін қатаң сақталып келді.

Ба Цзин айтылған қытай қоғамындағы отбасылық жағдайды өз басынан кешірген. Бұл Қытайдың қарапайым отбасындағы жағдайлар.

Осы кезде қытай қоғамы күйрей бастаған кез еді. «Отбасы» мен жайлы жазылған роман емес, романдағы көптеген кейіпкерлерді, мен жақсы көрдім, жек көрдім. Көптеген оқиғалар менің өз басымнан өтті немесе көз алдымда болды. Естеліктерді көп қазып жатқанымды білемін. Бірақ бұл естеліктер әлі күнге дейін өз маңызын жоғалтқан жоқ» /2, 37-40/.

Роман өте шынайы жазылғанына ешкімнің шүбәсі жоқ. «Отбасы» романы төртінші май қозғалысы кезін кейінгі қытай отбасының жағдайының көрінісі. Романда қозғалған тақырыптар мен мәселелер ешкімді бей-жай қалдырған жоқ. Сондықтан оқырман қауым мен оқып жүрген жастар арасында үлкен сұранысқа ие болды. Сол мәселелерді шешуге жол ашты. «Отбасы» романының жарыққа шығуы арқасында көптеген жас зиялы қауым мүшелері феодалдық отбасынан бас тартып, революциялық қозғалысқа бет алды тек отбасы жайлы жазылғанымен, роман қоғамның әлеуметтік жағдайын сипаттады. Отбасының қоғамдағы бөлінісін асқан шеберлікпен суреттей отырып, оның күйрегенін де әсерлі баяндады. Қоғамның өзгеруін, жаңа идеялардың пайда болуын, феодалдық өмірге қарсы шыға алатын жастардың образын керемет бере білген. Романның барлық пафосы ескілікпен күрескен жаңа, тың идеяларын пайдаланып жақсы өмірге ұмылу болып табылады.

Романдағы оқиға провинциялық орталықтағы үлгілі Гао отбасында өрбиді. Роман табиғат пейзажынан басталады. Ба Цзинь романның алғашқы беттерінен-ақ басты кейіпкерлермен таныстырады. Солармен бірге суық жел өтінде тұрған, қақпасы боялған үйге кіреміз. Қарға боялған қақпалы үй жел өтінде тұр. Үйге кіре берісте екі тас мүсінді арыстан, үйді есігі ашылғанда зұлым жыртқыш аузын ашқандай әсер береді. «Үйдің іші қараңғы, қапас. Ішінде не болып жатқанын білу мүмкін емес. Дәулетті үйлердің бәрінің өз тарихы бар. Мұнда көптеген адамдар тұрған шығар. Олардың әрқайысының өз құпиясы болған. Қақпа бояулары сырылып қалса, оны қайта бояп қоюға болады, ал құпияны ештеңеге қарамастан сақтап, ешкімге беймәлім күйде алып қалады». Жазушы үйдің пердесін ашып, қытай феодал отбасының құпиясын ашуға талпынады.

Қоғамның отбасылық жағдайы бір шаңырақ астындағы оқиға көрінісімен басталатын бұл роман басты кейіпкерлер арқылы асқан шеберлікпен, дәлділікпен сипатталады. Сюжеттік композициялық шығарманың картинасы сол кездегі Қытайдың дәстүрлі романы болатын. Шеберлігі мен новаторлығын осыдан байқауға болады. Кейіпкерлерінің өміріне үңілер болсақ, бір-бірімен қақтығыстарды және сол ортамен күресін

көреміз. Роман барысында бір кейіпкер орнына басқа кейіпкер келіп отырады. Әр кейіпкерге бір немесе бірнеше бөлім арналғандықтан, олардың мінез-құлықтарын әбден байқайсыз. Роман жекелеген бөлімдерден тұрады, олардың әрқайсысы аяқталған оқиға.

Ба Цзинь романының бірінші беттерінен бастап, тыныш, сабырлы отбасын суреттейді. Бірақ ол отбасы екіге бөлінген. Біріншісі үлкендер, яғни кетіп бара жатқан қоғам, екіншісі жаңадан өсіп келе жатқан тың идеяларға толы жас буын. Екі лагерьдің соқтығысын автор басты кейіпкерлердің образдары арқылы ашады.

Үлкен отбасының басында кәрі Гао ақсақал тұрды. Реакционер «адамжегіш», өз заманының өкілі. Оның денесінен мумияға тән ұқсастықтар табуға болады. Ол - ұзын бойлы, ат жақты, қайқы мұртты кісі. Дем алғанда өкпесі сырылдайды. Оның осы өмірде бар екенін аңғартатын да жалғыз сол белгі.

Автор адам клбетіне қарап, оның қандай адам екенін көрсете білген. Гао мырза мен оның әйелі Ченьді суреттегенде жыланға теңейді. Ол өмірі жылан секілді сұрланып, қанын ішіне тартып жүреді. Оны басқа кейіпкерлермен қарым қатынасынан білуге болады. керісінше, үй қызметшісі Мин Фынның жүзі жылы, демек, адал адам ретінде бейнеленеді. Кейіпкерлердің сыртқы келбетіндегі барлық детальдар, мимикасына дейін, Ба Цзинге психологиялық мінездеме ретінде керек болған.

Отбасындағы билік Гао мырзаның қолына шоғырланған. Отбасы мүшелері оны салт дәстүр негізінде ғана сыйлады. Бірақ оның алдында бәрі құрдай жорғалады. Өйткені бәрінің тағыры Гао мырзаның қолында секілді. Кезінде классикалық поэзияға қызыққан Гао мырза, енді данагөй болғысы келді. Конфуцийдің, басқа да данышпандардың сөздерін оқып, моральдік тазалану дегенді үйреніп алған. Осындай «жақсы істерімен» өзінің досы Фын Лы Шанның жаңадан жас қызға үйленетін ойын құптап, оған он алты жасар қызды қызметші етіп беруді жөн көрді. Сол қыз қожайынның айтқанына көңісі келмей, суға батып өледі. Бұл өлім Гао мырзаға кішкентай да болсын әсер еткен жоқ. Кейін тез ұмытылып та кетті. Гао мырза болса Ван Эр қызметшіні сол өлген қыздың орнына жіберуді бұйырды.

Гао мырза өз адамдарының тағдырымен ойына келгенінше ойнаған. Олардың жаңа өмірі Гао мырзаны қызықтырған емес. Оны осы үйдің қожайыны басшысы екендігі ғана қуантады. Ол өзін дұрыс басшымын деп ойлады. Бірақ маңында болып жатқан жағдайларды көрмейді, түсінбейді. Оны балалары тонап, абыройын шашып жатқанын елемеді. Отбасының құлағанын көр-

генде Гао өледі. Оның өлімімен бірге патриархалды отбасы өшеді.

Жағымсыз кейіпкерлер санатына Гао мен Фын Лы Шан кіреді. Олар паразит, қатігез феодализмнің «өліктері». Осы қатігездікті тағы да Гаоның балалары, әйелі де жалғастырады. Олар әкесінің мұрагерлері болып есептелгендіктен де жағымсыз өмір сүрді. Бұлардың барлығы Конфуций ілімінің жетегінде кеткендер еді.

Бұл кейіпкерлер «дарынды тирандар», өйткені, олар үшін адал еңбек еткен адамдардың өмірін олар аяққа таптайды. Оның үстіне өздері хайуан секілді өмір сүрді. Ішкілікке салынып, күнделікті көңіл көтере өмір сүрген. Олардың өмірі құмар ойындарға, өсек-аянға толы болды. Естіген өсектерін немесе басқа отбасыларда болған келеңсіз оқиғаларды дереу басқаларға қуана жеткізгенді ұнатқан. Яғни, басқа адамның өмірі олар үшін түкке тұрғысыз. Отбасыларында ешқайсысын, кішісін де, үлкенін де қоғамда болып жатқан жағдай қызықтырмады. Тек өздерінің қалтасы терең, қарны тоқ болса болғаны. Милитаристермен соғыс кезінде феодал отбасылар бір-біріне көмек берудің орнына өздерінің байлықтарын басып алып, жан-жаққа бытырай қашты. Бұл суға батып бара жатқан кемеден тышқандардың қашуын елестетеді.

Ұлттық мерекелерде, Қытайдың Жаңа Жылында ескі дәстүр бойынша көшеге үлкен айдаһар кейпіндегі маскалар киіп шығады. Бұл костюмденген мерекеледе көптеген халық жиналады. Бұл - тамаша мерекелер. Адамдар қимылдап жатқан айдаһар жүрісін салған кездегі картина өте әсерлі. Соңында олар айдаһардың «асыл тастармен ойнауы» деп аталатын күрделі биді билейді. Билеп жүрген айдаһарды халық жарылғыш отшашулармен ұрғылайды. Атылған заттардың ұшқындары айдаһардың астындағы адамдарға тиіп, оларды күйдіреді. Одан кейін олар секіреді. Күйіктен секіреді. Осындай айдаһар ирелендеп, алас ұрады. Көрермендерге көңіл-күй сыйлайды. Айдаһарды барлық тұстан қоршап, оның кетуіне жол бермейді. Жанып біткен айдаһардың астынан адамдар қашып шығады. Осы бір мерекелік шараны Ба Цзин асқан шеберлікпен суреттейді. Күйген, жараланған, қорлық көргендерге қарап, қалғандар күліп, көңіл көтеріп отырады. Осыны Ба Цзинь ескіліктің тудырған проблемасы деп біледі. Ба Цзин - халық тұрмысын шебер жеткізе білген жазушы. Гао отбасының үлкендері қатыгез өзімшілдер, бірақ «жақсы бала» болып көрінгілері келеді. Олар екіжүзділікпен ережелер мен рәсімдерді орындап қана қоймайды, оны қорғайды да. Дегенмен, Гао мырзаның өлімінен кейін отбасы мүшелерінің бет перделері сыпырылады. Өйткені, олар басшылары кеткен соң

байлыққа таласып, өздерінің бұрыннан келе жатқан Конфуций этикетін естен шығарды. Осы кішкене эпизодта Ба Цзинь ескілікті қолдайтын адамдардың қызғаншақ әрі дүниеқоңыз екендерін тамаша суреттеп жеткізеді. Отбасы үлкендері Гао мырзаның үлкен немересі Цю Е Синнен ақыларын алғысы келеді. Олар бір наным-сенімді өздерінше еске түсіреді. Босанғалы жатқан әйелді қайтыс болған үйде қалдыруға болмайды, жаңа туылған баланың қаны оның күлін қорлайды, содан соң бүкіл әулетке қарғыс тиеді. Соның салдарынан Цю Е Синнің жас әйелі Жуй Цю Е далада қалады. Ол қаланың сыртындағы қараусыз қалған жерде жалғыз, еш көмексіз, панасыз босану үстінде қайтыс болады. Осы жағдайды баяндай отырып, Ба Цзинь ілім этикетін сақтаушылардың қандай қатігез екенін көрсетеді. Бұл этикет ережесі өлі адам үшін тіріні жауапқа тарту, алға емес, артқа қарау дегенді білдіреді. Ескі сенімдер мен жабайы түсініктерді ала отырып, «адамжегіштер» қоғамын суреттейді. Ба Цзинь осы қоғамның алға баспайтынын айтады. Романның астарында Чехов жазбасының әсері сезіледі. «Енді бұлай өмір сүру мүмкін емес!» деп жарқын болашақ үшін кресуге шақырады. «Өзің үшін болмаса да, келешек өскелең ұрпақ үшін күрес» деп ұран тастайды. Ба Цзинь ескі әлемге қарсы өзінің жаңа, жарқын әлемін қарсы қояды.

Төртінші май қозғалысы арқасында көптеген көз ашық жастар көп ғасырлық шіріген ілімге қарсы шығады. Дегенмен, бұл орта да біртекті емес еді. Романдағы отбасы кейіпкерлерін үш типке бөліп қарастыруға болады. Цю Е Синь образымен біріншісін Ба Цзинь ашып көрсетеді. Төртінші май қозғалысы кезінде қалыптасқан жас тип. Ол - ескі мен жаңаның арасындағы адам.

Цю Е Синь - бойында қайшылықты сезімдер болатын тұлға. Ол жаңа уақыт ағымына беріледі, жаңа идеялармен келіседі, үлкендерге, яғни тирандарға қарсы шығады, бірақ ескілікті салт-дәстүрмен тәрбиеленгендіктен, анық қарсылық көрсете алмайды. Қайсарлығы аз Цю Е Синь үлкендердің айтқанынан шықпайды.

Олар ескілікпен өмір сүргілері келмейді, бірақ ескі әдеп ғұрып заманымен күресе алмайтын және сол заманның жетегінде жүргендерді Ба Цзинь «әлсіздер мен еріксіздер» деп сынға алған. Осы адамдар ескі заманның психологиялық бұғауынан шыға алмайды. Жаңа идеяларды, көзқарастарды қабылдауға мұршалары жоқ. Олар өкімге кесілген, (Цян Юнь) немесе ата баба жолына түсушілер (Цю Е Минь).

Екінші тип - Цю Е Миннің бейнесі. Бұл бейне жарқын болашақ өкілдерінің мүшесі. Цю Е Минь образында жақсы қасиеттер мен жаман

қасиеттер қатар жүреді. Оған және кіші інісі Цю Е Хойға кішіпейілділік және асыл тектілік тән. Бірақ оны қоғамның жағдайы қызықтырмайды. Ол тек өзінің жеке қызығушылығын ғана ойлады. Атасының Цю Е Миньді өзінің айтқанындай етіп үйлендіремін дегені жанды жеріне тиді. Ол өзіне қарсы күштерге қарсы бой көтере бастайды. Автор оның талпысын ерекше бөліп қарайды. Цю Е Миннің алдында таңдау тұрды: бағыну немесе отбасынан кету.

Осы өткір мәселеден оның қандай екенін көрініп қалды. Ол әлсіз, өзімшіл, солқылдақ адам болып шықты. Тек інісінің күш жігерінің және сүйгенінің табандылығы арқасында ол өз махаббатына қол жеткізіп, өз бақытын құрады. Дегенмен, Цю Е Мин жүрегінің түбінде ескілікке бет бұрып отырады.

Үшінші тип - Цю Е Хой. Ол романдағы басты кейіпкер. Оның айналасында отбасылық тұрмыстық, моральді этикалық және әлеуметтік мәселелер жұмылған. Оның образына отызыншы жылдардағы қытай қоғамы, революциялық қозғалыс кезіндегі жалынды жастар проблемасы, махаббат т.б. өзекті мәселелер кірген. Цю Е Хой бейнесі арқылы Ба Цзинь сол кездегі шынайы өмірдің келбетін көрсеткісі келді. Әр қадам сайын автор өз кейіпкерінің феодалдық сарқыншақтармен күрескені жайлы жазады. Үлкенді кішілі контрастар, қызметші мен қызмет берушінің арасындағы қарым-қатынас сипатталады. Басында Цю Е Хой «ата анасының баласы» болады. Дегенмен, кейіннен түсініксіз болса да, ол ескілікке қарсы шығады. Сөйтіп, ол өз отбасынан кетеді. Оның отбасы ішкі және сыртқы салдардан күйреген болатын. Бірақ Цю Е Хой өз отбасынан кетуге күш жігер тауып, «Жаңа қозғалыс» атты жастар ұйымына қосылады.

Гао отбасының төрт жылдық өмірін Ба Цзинь Цю Е Хой психологиясындағы өзгерістерді сипаттау үшін әдейі берген секілді. Жазушы жастарды жаңа өмір мен күреске шақырады, алайда кейіпкердің одан арғы тағдырын ашып айтпайды. Анығы, ол революциялық жолды таңдайды. Бірақ, революция тақырыбы Ба Цзинь түсінігінде бұлыңғыр болса да, роман сюжеті тартымды. Ол тіпті романтикалық әсерлерге оралғандай /2, 41-44/.

1. 徐绍建 大学语文导读 武汉大学出版社 2003年 344页
2. 王自立 中国现当代学 (上册) 高等教育出版社 2006年 548页
3. 王自立 中国现当代学 (下册) 高等教育出版社 2006年 502页
4. 胡达什. 萨伴什中国现当代学 (上册) 伊犁师范学院出版社 1999年
5. 胡达什. 萨伴什 中国现当代学 (下册) 伊犁师范学院出版社 1999年 388页